ЧУСТ ТУМАНЛАРАРО ИКТИСОДИЙ СУДИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛКИЛУВКАРОРИ

Чуст тумани 2024 йил 01 май

Чуст туманлараро иктисодий суди судья Д.Соатов раислигида, судья котиблигида, Ўзбекистон О.Мирзакуловнинг Республикаси Наманган вилояти, Тўрақўрғон туман Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши даъвогар – "BAXTIYOR NE`MATJON SHAVKATJON" ФХнинг манфаатида, жавобгар – "NAMANGAN TO`QIMACHI CLUSTER" МЧЖга нисбатан 2.353.349.109 сўм асосий қарз ва 508.323.384 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича ишни очиқ суд мажлисида, даъвогар вакили тарафлардан _ Б.Тожибоев, жавобгар Д.Икромовларнинг иштирокида очик суд мажлиси мухокамасида кўриб чикиб, суд қуйидагиларни

аниклади:

Ўзбекистон Республикаси Наманган вилояти, Тўракўрғон туман Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар — "ONA YER MURUVATI" ФХнинг манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, унда жавобгар - "NAMANGAN TO`QIMACHI CLUSTER" МЧЖга нисбатан 2.353.349.109 сўм асосий қарз ва 508.323.384 сўм пеня ундиришни сўраган.

Бугунги суд мажлисида даъвогар вакили жавобгар томонидан қисман тўловлар амалга оширилганлиги боис, даъво талабини асосий қарз қисмини 577.489.000 сўмга қаноатлантиришни, пеня қисмини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Жавобгар вакили даъвонинг пеня қисмини рад этишни сўради.

Суд даъвогар ва жавобгар вакилларининг суд мажлисида берган кўрсатмалари ва тушунтиришларини тинглаб, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, куйидагиларга кўра даъво аризасини қисман қаноатлантиришни лозим деб топади.

Иш хужжатларига кўра, даъвогар ва жавобгар ўртасида 06.03.2023 йилда №32-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган имзоланган.

Шартнома шартларига кўра, даъвогар жавобгарнинг буюртмасига асосан "Пахта хом ашёси" махсулоти етказиб бериши, жавобгар эса уни қабул қилиб олиш ва келишилган ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартнома юзасидан тарафлар ўртасида махсулот етказиб берилганлиги тўгрисида электрон хисоб фактура расмийлаштирилган.

Шартнома юзасидан тарафлар ўртасида махсулот етказиб берилганлиги тўғрисида хисоб-фактуралар имзоланган ва электрон кўринишда шакллантирилган.

Мазкур электрон хисоб-варақ фактуралар жавобгар МЧЖга электрон шаклда юборилган.

Жавобгар томонидан электрон хисоб-варақ фактура белгиланган муддатда тасдиқланган.

Жавобгар томонидан етказиб берилган махсулот хажмига ва бахосига хамда сифатига эътироз билдирилмаган.

Даъвогар томонидан жами 4.782.642.244 сўмлик махсулот етказиб берилган.

Шартнома шартига кўра даъвогар томонидан 1.091.156.285 сўмлик маҳсулотлар (минерал ўғит) билан таъминланган.

Махсулот етказиб берилганлиги далиллар билан исботлаб берилган.

Жавобгар томонидан қисман тўлов амалга оширилмаган.

Натижада 577.489.000 сўм қарздорлик вужудга келган.

Даъвогар жавобгарга ушбу қарздорликни тўлаб беришни сўраб мурожаат қилган бўлса-да, жавобгар томонидан ушбу талабномалар оқибатсиз қолдирилган.

Бундан кўриниб турибдики, даъвогар томонидан низони судгача ҳал ҳилиш чоралари кўрилган.

Шартнома шартлари даъвогар томонидан бажарилган бўлса-да, жавобгар томонидан тегишли тўловлар ўз вақтида амалга оширилмаган.

Бу холатлар ишдаги далиллар билан тўлик ўз тасдиғини топади.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик Кодексининг 8 ва 234-моддаларига кўра мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Мазкур ҳолда мажбурият тарафлар ўртасида имзоланган шартномадан келиб чиққан.

Шунингдек, ФКнинг 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 465-моддасининг биринчи қисмига кўра, контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шаҳсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

ФК 466-моддасининг биринчи қисмига асосан, қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги махсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Жавобгар томонидан шартномавий мажбурият ўз вақтида бажарилмаганлиги сабабли низо судгача етиб келган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига асосан, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Агар тараф суд томонидан талаб этилаётган далилни ўзида ушлаб турган ва суд сўрови билан белгиланган муддатда уни такдим этмаётган бўлса, ундаги маълумотлар шу тараф манфаатларига қарши қаратилган деб тахмин қилинади ва у томонидан тан олинган деб ҳисобланади.

Бу ҳолатда, ўтган давр мобайнида қарздорлик тўланмай келинаётганлиги ҳолатидан келиб чиқиш лозим.

Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 47-моддасида, хисобварақ-фактура Товарларни (хизматларни) реализация қилишда юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар, агар мазкур моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу товарларни (хизматларни) сотиб олувчиларга хисобварақ-фактурани тақдим этиши шартлиги хисобварақ-фактура, қоида тариқасида, электрон хисобварақ-фактураларнинг ахборот тизимида электрон шаклда расмийлаштирилиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 14.08.2020 йилдаги №489-сонли "Қушилган қиймат солиғи ҳамда чет эл юридик шаҳслари билан боғлиқ солиқ маъмурчилигини такомиллаштириш чора-тадбирлари тургисидаги" қарори 2-иловаси;

61 - бандида электрон ҳисобварақ-фактурани имзолаш юридик шахс номидан-ташкилот раҳбари ёки ташкилот номидан берилган ишончнома ёки бошқа ҳужжат билан ваколат берилган шаҳслар номига расмийлаштирилган электрон раҳамли имзо орҳали амалга оширилиши белгиланган.

Даъвогар жавобгарга электрон шартнома, таққослаш далолатномаси, ҳисобварақ-фактураларни электрон шаклда юборган.

Ушбу ҳолатларни инкор этиб бўлмайди.

Ишни судда кўриш жараёнида ҳам жавобгар томонидан шартнома мажбуриятлари лозим даражада бажарилмаган, яъни етказиб берилган маҳсулотга ҳақ тўланмаганлиги сабабли, даъво талабининг асосий қарз ундириш қисмини қисман 577.489.000 сўмга қаноатлантиришни лозим топади.

Бундан ташқари даъвогар шартнома ва қонунчилик талабларидан келиб чиққан ҳолда жавобгардан жами 508.323.384 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

Тарафлар ўртасида имзоланган шартномада сотиб олувчи, сотувчига тўлов кечиктирилган ҳар бир кунлар учун 0,04% микдорида, бирок пеня микдори кечиктирилган қарздорликнинг 50% микдоридан ошиб кетмаслигига келишилган.

ФК 260-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ қонун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФК 261-моддасининг биринчи - иккинчи қисмларига мувофиқ неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади.

ФКнинг 333-моддасига асосан қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўғрисида"ги конуннинг 32-моддасининг иккинчи кисмига асосан етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо

кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня тўлашлиги белгиланган.

Суд далилларга ҳуқуқий баҳо бериб, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги, даъвогар томонидан ўз вақтида ундириш чораларини кўрмаслиги оқибатида ўзига нисбатан зарар микдорининг кўпайишига сабаб бўлганлигини инобатга олган ҳолда, суд даъвонинг пеня ундириш қисмини қисман қаноатлантиришни 54.911.479 сўм ундиришни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддаси талабларидан келиб чиқиб, суд харажатлари тарафларга уларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда юкланади.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўғрисида" ги қонун иловасида Давлат божи ставкаларининг микдори белгиланган бўлиб, 2-бандида мулкий хусусиятга эга даъво аризалардан эса даъво бахосининг 2 фоизи микдорида бирок, БХМ нинг 1 бараваридан кам бўлмаган микдорида ундирилиши назарда тутилган.

Шунга кўра суд, ишни судда кўриш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан суд даъво аризасини қисман қаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 577.489.000 сўм асосий қарз, 54.911.479 сўм пеня, олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажатлари ундиришни хамда Республика бюджетига жавобгардан 57.233.450 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Қайд этилганларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми карори, Ўзбекистон Республикаси Фукаролик Кодекси, "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида"ги Қонун ва Ўзбекистон Республикаси Иктисодий процессуал кодексининг 68,118,176, 179-моддаларини кўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар - "NAMANGAN TO`QIMACHI CLUSTER" МЧЖ хисобидан, даъвогар — "BAXTIYOR NE`MATJON SHAVKATJON" ФХ фойдасига 577.489.000 сўм асосий қарз, 54.911.479 сўм пеня ва олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажатлари ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар - "NAMANGAN TO`QIMACHI CLUSTER" МЧЖ хисобидан Республика бюджетига 57.233.450 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори тарафларга юборилсин.

Xал қилув қарори қонуний кучга киргандан кейин ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарордан норози бўлган тараф ҳал қилув қарор қабул қилинган кундан эътиборан бир типератира орқали апелляция шикояти (протести), ҳал қилув қарордан қо тан кундан эътиборан олти ой ичида кассация шикояти (протести) вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига б

Судья

Д.Соатов